

שנתל ומשיב

אשכול יוסף

מאוצרותיו של הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א
מחבר סדרת "אשכול יוסף" עה"ת והמועדים
וספרי "כרם יוסף" על הש"ס

מאת הקהילה ישראליים בני ישראל

תביעת שומר בגין פשיעה שיכול היה למנוע שוד ע"י זעקת תפילה ותחנונים

שאלה:

הפקדתי אצל חברי כלי כסף ותכשיטים בשווי 23.400 ש"ח, ותמורת השמירה נתתי לו מתנה יקרת ערך. לאחר כמה ימים, פושעים מעולם התחתון פרצו לביתו באישון לילה, כשהם מצוידים בנשק חם, ובמשך זמן רב חיפשו כסף וחפצים יקרי ערך, עד שמצאו את הכלי כסף והתכשיטים ונטלו אותם והלכו, הנפקד פחד להזעיק משטרה מפני אימיהם שירצחוהו, ובזה מבקש לפטור עצמו בטענת אונס.

לשאלתי מה הוא עשה באותם רגעים מרטיטים שהסתובבו הגנבים בביתו וחיפשו אחר המטמון, השיבני שישב וקרא "עיתון"... והשאלה היא אם ניתן לחייבו בטענה שפשע בשמירה, שבמקום לקרוא "עיתון", היה לו לזעוק בתפילה ותחנונים ולקרוא תהלים אולי יחוס ואולי ירחם המקום ברוך הוא עלינו ולא ימצאו את הממון?

תשובה:

השומר פטור הן בדיני אדם, והן בדיני שמים, ואפי' שומר שמקבל שכר, מאחר ופטור באונסין, ובכלל זה גנבים הבאים עם נשק, כדין לסטים מזויין (שו"ע סי' ע"ג ג), וכל שומר מקבל עליו לשמור כפי המקובל לשמור באותו הזמן והמקום, ומדיני שמירה אין מקובל ואין חיוב להתפלל על הפקדון להישמר ולהינצל מגניבה ואבידה. אם כי נכון ויפה היה עם היה השומר זועק בתפילות ותחנונים, כי שומע ה' קול תפילת עמו ישראל ברחמים, ואפי' חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים (נלקט י).

מקורות:

הנה רבינו הרמב"ם סוף הלכות שכירות כתב, שהעובד מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב וחייב לעבוד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כוחי עבדתי את אביכן, לפיכך נטל שכר זאת אף בעוה"ז שנא' ויפרוץ האיש מאד מאד. ומבואר שלומד חיוב פעולת פועל מיעקב אבינו, וכ"כ השו"ע (שו"ע סי' ע"ג). והנה איתא במדרש רבה (וי' ס"ח סי' ב'), "וישכב במקום ההוא", ר' יהודה אמר כאן שכב אבל כל י"ד שנה שהיה טמון בבית עבר לא שכב, ור' נחמיה אמר כאן שכב אבל כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב ומה היה אומר, ר' יהושע בן לוי אמר ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים, שנא' (תהלים קכ"ד) "שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל", ישראל סבא, ר' שמואל בר נחמן אמר כל ספר תהלים היה אומר שנא' "ואתה קדוש

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליהם שמן ויתן להם פתית למאור להעלות נר תמיד

איך לקחון שמן זית מכל אזור מישראל

להעלות נר תמיד ולא חששו לשמן טמא?

הנה צ"ב היאך היה הציווי לקחת מכל א' מישראל שמן למאור, והלא היה מקום לחשו לשמן טמא, וכבר הצטוו על הטומאה לפני מתן תורה, שהוצרכו לפרוש מגשותיהם ג' ימי הגבלה, והיאך יעלו למאור בבהמ"ק שמן מן כל הבא ליד? וראה לזת"ס בספרו תורת משה בפרשתו, שביאר מ"ש "ואתה תצוה את בני ישראל", שמדאורייתא ודאי מותר ליקח שמן מגוי לעבודת בהמ"ק, אך מ"מ נאמר תצוה את בני, דהא חזינן דדניאל גזר על פתן שמן ויין אפי' להדיא (פ' טו), לכן גזר משה רבינו ע"ה שלא ליקח שמן מגוי למנורה. וא"כ אתמהמה מדוע לא חשש לשמן של טומאה, וקשה לומר שכל ישראל היו מוזהקים לטומאה וטהרה.

א, לכאוי י"ל בפשיטות שהיו שואלים לכל א' שהיה מביא שמן על חזקת טהרתו, והיו נאמנים בכך, ואתה שעה היה כשעת הגיתות, וכמ"ש רבינו הרמב"ם (הלכות מעטלי משכ ומשכ י"ב טו), וז"ל: כבר ביארנו שעמי הארץ נאמנים הן על טהרת פרת החטאת מפני חומרתה אין מזולזלין בה, וכן נאמנים הן על טהרת יין ושמן של נסכים אם אמר טהור הוא הרי זה בחזקת טהרה מפני חומרתו ונהרין בו, וכן נאמנים הן על התרומה בשעת הגיתות והבדים מפני שכל העם מטהרין עצמן וכליהן כדי לעשות יינם ושמןם בטהרה, עברו הגיתות והבדים אינן נאמנים, עכ"ל. ויש לדקדק כן מדברי תרגום יהונתן שפירש "וד" טהור, ולכאוי כוונתו כאמור שיהיה שמן שלא נטמא, ולא כפירוש רש"י בלא שמרים.

ב, עי"ל שכל מי שהיה לו מטע זיתים היה מודיע לגוברי המקדש, והם היו באים וקוטפים את הזיתים בטהרה ונוטלים אותם לצורך הכנת השמן זית וך כתיב למאור.

ג, ידידי הגאון המובהק מוה"ר יוסף ברכה שליט"א מחו"ר בהמ"ד "ברכת אברהם", הראני שבדבריו של בעל האור שמח בספרו פנים יפות בפרשתו מיושב קושיא זו, בעומדו ליישב מדוע הוצרך לומר שמן זית, והלא סתם שמן של זית הוא? שהרי בפרשת תרומה (פ' טו) כתוב "שמן למאור" ולא הוצרך לומר של זית, וכן בכל התורה סתם שמן הוא בא מהזיתים. ועוד הקשה מדוע נקט זית לשון יחיד, ולא אמר שמן זיתים, כמ"ש שמן אגוזים שמן צנונות, בלשון רבים?

וביאר הפנים יפות, ע"פ מ"ש בפסחים דף ל"ג ע"ב, אמר ר' יוחנן ענבים שנטמאו, דורכין אותן פחות פחות מכביצה ויין כשר לנסכין, אלמא קסבר משקין מפקד פקדי, ומקבלים טומאה רק בשעה שסוחטין, ובשעה שסוחטין אין בהם שיעור כדי שיטמאו מהענבים. כמו"כ י"ל שכל השמן שהוציאו ממצרים היה חשש שנטמאו, שהרי אפילו היסח הדעת פוסל בקדשים, וכ"ש כשלא ידעו כלל מצות הדלקה, ומטומאת שרצים וכיוצא בהם, ואפילו זיתים שהוציאו ממצרים לא היה אפשר לסחוט אותם, מוחשש שמא נטמאו הזיתים, ולכן לא היה תקנה אלא לדרוך אותם פחות פחות מכביצה, וכיון שזית בינוני היה חצי ביצה וכ"ש זיתים שהוציאו מהם שמן למנורה היה צריך להיות מהמובחרים, א"כ אם היו שני זיתים יחד היו עולים לכדי כביצה, ויש לחוש שטיפה הראשונה נטמאת ומטמא את כל השמן, לכן היה צריך לכתוש כל זית אחד אחד בפני עצמו, כדי שלא יהיה בו שיעור לטמא טיפה ראשונה, והיינו דכתיב "כתית", כמו שאמרו במנחות (טו), שלא היה ראוי למנורה אלא השמן הראשון היוצא מעצמו ע"י כתישה.

ולכן השמן השני שהוא ראוי למנחות, היה אפשרי בכתישת שני זיתים, כי כבר נתמעט משיעור ביצה ע"י שנטלו מכל א' לבדו טיפה למאור, והיינו דכתיב ויקחו אליך שמן זית בלשון יחיד, שלא יכתוש למאור שני זיתים יחד, אלא כל זית בפני עצמו.

פשיעת שומר שיכול היה למנוע עוד ע"י תפילה - המשך:

יושב תהילות ישראל, ישראל סבא. והנה משמעות הדברים שהיה יעקב קורא תהלים ומתפלל על צאן לבן שלא ינזק ולא יגזל, ולא יפילו וולדותיהן, ולכאן מוכח כן בפסוק שנא' (בראשית ל"ב ל"ט), "זה עשרים שנה אנכי עמך רחליך ועיזיך לא שכלו", כלומר לא הפילו וולדותיהן, וכי היה יעקב מתפאר שבזכותו היה כן, ועוד מנלן שהיה כן בזכותו, ולבן יטעון לזכותו, אלא ודאי יעקב היה מתפלל בכל עת על צאנו של לבן, וזה אשר טען יעקב באומרו כן ללבן.

עוד יש להביא בזה מ"ש בגמ' ב"מ (ק.י), שהנותן לחבירו שדה בחכירות, כלומר שהוא יזרע ויטפל בכל ענייני הקרקע, ויעלה לו שכירות קרקע או פירות מהתבואה, ואירע מכת מדינה וכל התבואה ברוב שדות הבקעה נבל ונרקב, ה"ז מנקה לו מחכירותו. אמנם אם הבעלים אמר לחוכר מתחילה שנותן לו את השדה שיזרע בה חטים, והלך החוכר וזרע שעורים, ואירע מכת מדינה כאמור, ונרקבו רוב השדות בבקעה, וגם השעורים של זה, מסתפקת הגמ' אם יכול החוכר לטעון, אילו זרעתי חטים היה ג"כ משתדף, או שמא לעומתו, יכול המחכיר לטעון: אילו זרעת חטים היה מתקיים בי "ותגזור אומר ויקום לך", ופושטת הגמ': מסתברא דאמר המחכיר לחוכר, אילו זרעת חטים היה מתקיים בי "ותגזור אומר ויקום לך ועל דרכיך נגה אור". ופירש רש"י מה שתבקש מן היוצר יעשה, ואני לא בקשתי מן השמים בתחילת השנה שיצליחני בשעורים אלא בחטין. וכן נפסק בשו"ע (ת"מ ט"ז). ולכאן הוא הדין בנידוד המפקיד בא בתביעה לשומר, שכיון שעליו מוטלת השמירה, אילו היה מתפלל לא היו הגנבים מוצאים את רכושו.

והנה אי אפשר לבוא בתביעה לבעלים, שא"כ להם היה להתפלל שלא יארע נזק בממונם, אע"פ שלא יודעים שבאו גנבים, יש להם להתפלל תמיד שלא יהיה נזק בממונם, אלא דמ"מ עתה חובת השמירה מוטלת על השומר, ולא שייך לבוא בתביעה לבעלים, דהנה שומר שכר שפשע ולא שמר מגנבים, והבעלים היו נוכחים באופן שיכולים להציל, אטו יהיה השומר פטור ממה שהוטל עליו חיוב השמירה.

והנה יש מקום לדחות שא"א לבוא לשומר בתביעה שיש לו לפעול בהצלות סגולית, דליתא כי התפילה פועלת בטבע, וכל קיומנו והעולם כולו תלוי בתפילה, וכבר מבואר במהרש"א (קידושין כ"ט): במה שאביי הכניס את רב אחא ברב יעקב לסכנה, שיתפלל וימית לאותו המזיק שהיה בהמ"ד, שכח התפילה איננה בגדר נס אלא בגדר הטבע, שע"י ניתן לפעול ישועות ולחולל פלאות, ולכן אביי סמך על חסידותו של רב אחא בר יעקב שמתוך תפילתו לא יהיה ניזוק ויהרוג את המזיק, וביאר שאין זה נקרא נס, אלא שרב אחא בר יעקב אמר שמא קודם תפילה היה מתרחש הנס וינכו לו מזכויותיו, ואביי לא חשש לזה דמשום ספק אין למנוע ודאי שיהרוג לאותו המזיק. ובזה יש ליישב מה שמצינו לדניאל שסיכן עצמו להתפלל, למרות שנגזר ע"י המלך ושריו שבמשך ל' יום מי שיתפלל זולתי למלך, אחת דתו להמית, ובגלל הדבר הזה השליכוהו לגוב האריות, כמבואר בדניאל (פ"ק ו'), וה"ט דדניאל סמך על כח התפילה שלא יינזק, כדברי המהרש"א שכח התפילה איננה פועלת בגדר נס, אלא בטבע, וכדברים האלה מצאתי לרבינו מיימון אבי רבינו הרמב"ם, באגרת הנחמה שכתב: "ואלמלא חוזק התפילה, לא היה דניאל מסכן נפשו עליה, ולא הספיקה לו התפילה במישוב ולצפון התפילה בליבו, כשהוא כורע ומשתחוה כדרכו, אלא התפלל בפהרסיא, שהוא סר למשמעת ה'". וע"ע מה שהארכתי בזה בחיבורי שאגת יוסף סכנה ורפואה (סימן מ' ובהערה טז).

והנה קי"ל (ת"מ ס"ז ב'), באו עליו גנבים וגנבו הפקדון, ואילו צווח היו באים בני"א להציל חייב, דכיון שלא צווח פשע, ואפי' אם באו אנשים, צריך לצעוק ולבקש אנשים שיעזרוהו לעמוד כנגדם. ואם היה אפשר לו לעשות כן ולא עשה, חייב. ודוקא בחנם, אבל אם לא היה מוצא מי שיבא לעזרו אלא בשכר, פטור.

ומוכח שמחוייב לפעול דוקא בהצלה כזו, ולא נתבע ממנו לפעול בהצלה ע"י תפילה וכדו'. וכן מוכח שם (פ"ק י"ג), שרועה שהניח בהמה, ונכנס לעיר בזמן שאין דרך הרועים להכנס, ובא ארי ודרס או זאב וטרף, ואילו היה שם לא יכול היה לעמוד כנגדם ולהציל ה"ז פטור, ומוכח שאין אומרים דמ"מ היה יכול להתפלל ושמא היתה לו תשועה. וביותר יש להוכיח כאמור, שנפסק כן בשו"ע (ת"מ ט"ז ג') ג"כ בשומר שכר, שאם עלה והניח עדרו, אפי' עלה בשעה שאין דרך הרועים להניח עדרם, אומדים אם יכול היה להציל, ומוכח שאין אומרים אילו היה שם היה מתפלל. וביותר יש להוכיח כן להלכה, ממה שהרמב"ם והשו"ע חולקים שם על הראב"ד שסובר לחייב בשומר שכר (פ"ג ט"ו), דשמא אם היה נשאר בעדרו, היה מתקיים בו גם את הארי וגם את הדוב הכה עבדך, אלא אומדים אותו לפי טבע והנהגת שאר בני אדם, וכמבואר שם בסמ"ע ובנושאי כלים, ופשוט.

ומה שמצינו בגמ' ב"מ הנ"ל גבי מחכיר שאומר לחוכר אני התפללתי על חיטים, ואתה זרעת שעורים לק"מ, דשאני התם כיון ששינה ממה שסיכם עמו בעה"ב, לכן בדין שיהיה חייב, ואינו יכול לנקות מחכירותו, דאי לא תימא הכי, הא בלא"ה צ"ע דהוי ספק אם היתה תפילתו מתקבלת, ואיך מוציא מהחוכר מספק, וביאר בשטמ"ק בשם הרמ"ך שכיון שהחוכר שינה ממה שאמר לו בעה"ב ידו על התחתונה ועליו מוטלת חובת ההוכחה שתפילת הבעלים לא היתה נענית. וביותר מבואר בשו"ת מהר"ט (ת"ט ס' ק"ד), דכיון ששינה מדעת בעה"ב מצאה קפידא מקום לנוח, ומגלגלים עליו לחייבו, והרי זה קרוב יותר לקנס מאשר לחיוב מעיקר הדין, וז"ל: וכן אמר אילו זרעתה חטים הוה מקיים בי ותגזר אומר ויקם לך, לא שזו טענה בריאה, אלא שמצאה קפידא מקום לנוח ונחה, וראיה לזה ממה שהשיב הרמב"ן לבעל התרומות וכו', שמה שאמרו בירושלמי לגבי פורע חובו של חבירו, עילה מצאו שלא לחייבו לזה מפני שעשה שלא ברשות והוה ליה מבריה ארי מנכסי חבירו, ע"ש. ובחי' הגר"ש אלישיב (ט"ז ט"ז), הביא עוד בשם המהר"ט, שאפי' מודה המחכיר שלא התפלל, הרי החוכר חייב, דאין החיוב דוקא מכח שהתפלל בפועל, אלא טענתו ג"כ, מספיק שהקב"ה יודע שרצוני בכך, והיה ממלא רצוני, ולכך מסיים בגמרא סיפיה דקרא "על דרכיך נגה אור".

אשר ע"כ נראה שאין לחייב בנידוד את השומר מכמה טעמים, כדלהלן:

א, כל שומר מקבל עליו שמירה, כדרך כל השומרים באותו הזמן והמקום, וכיון שאין דרך השומרים להתחייב להתפלל על הפקדון, ממילא ל"ש לחייבם ע"ז, וכמבואר בשו"ע (ט"ז ב' ט"ז), רועה שהניח בהמה ונכנס לעיר, ובא ארי ודרסה או זאב וטרפה, אם נכנס בשעה שדרך בני אדם ליכנס פטור, אפילו אם היה שם, ופירש הסמ"ע שהרי שמר כדרך שבנ"א שומרים. עוד יש להביא בזה מ"מ ש בגמ' (ב"מ מ"ג). שכספים שאין להם שמירה אלא בקרקע, ולכן שומר שהחביא את הכסף שלא בקרקע ה"ז פשיעה וחייב, ויש מרביתנו הראשונים וה"ר יהודה ברצלוני שכתבו לחלק שכל דין זה נאמר דוקא כשהיו גנבים מצויים בבתים, וכמבואר בטור (ת"מ ס"ז ב'), וכתב שם הב"י שאע"פ שמדברי הרמב"ם לא משמע כן, שכתב סתם כספים אין להם שמירה אלא בקרקע, ולא חילק בין זמן לזמן, ומה"ט לא הביא הרב המגיד הא דה"ר יהודה ברצלוני, מ"מ בזמן הזה גם הרמב"ם מודה שכספים אין צריכין שמירה בקרקע, שהרי הדבר ידוע שאין דרך בני"א עכשיו לשמור כספים בקרקע, וכל המפקיד על דעת שישמור כדרך שבנ"א רגילין לשמור באותו זמן הוא מפקיד, וכן נפסק בשו"ע (ט"ז פ"ק י"ג). ומעתה הוא הדין בנידוד, הדבר ידוע שאין דרך בני"א עכשיו לשמור ע"י תפילות ותחנונים, וכל המפקיד על דעת שישמור כדרך שבנ"א רגילין לשמור הוא מפקיד.

ב, גם אם נאמר שהיה לשומר להתפלל על הפקדון, וכמו"כ היו נוהגים כן באותו המקום, מ"מ א"א לחייב את השומר מספק, שהרי סופו היה באונס, ומה שלא התפלל הוי ספק פשיעה, ומה שמצינו גבי חוכר שחייבוהו חכמים מה"ט,

כבר נתבאר לעיל לה"ט ששינה ממה שסיכם עמו בעה"ב, ומצאה קפידא מקום לנוח, כמ"ש שטמ"ק בשם מהרש"ך, ובשו"ת מהרי"ט כנ"ל.

ג, יל"ע דעי"ל דל"ש לחייב פועל ושומר על תפילות וכדו', דאדרבה מצינו שפטרוהו חכמים מתפילה וכל כיו"ב דמחוייב בעבודתו, וג"כ טרוד בה, ע"י ברכות (פ), ושו"ע (א"ח ק"ב).

שיתוף שזיכיל שבת בדרכו לעסקה ובדרך שדרו את הכסף

ד, יתירה מזו מצאתי למרן החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"ב סי' מ"ט), שנשאל אודות שותפים, שא' מהם הלך בשבת עם הכסף דרך המדבר בשביל לבצע עסקה, תוך כדי חילול שבת, אם ההפסד לשניהם, והביא מגדולי דורו ופסק דלא חשיב שינוי ממה שנשתתפו, והחילול שבת הוא דבר צדדי, וההפסד לשניהם, כ"ש בנידו"ד שלא שינה ורק נמנע מלהתפלל. ונראה בנידו"ד שג"כ חיוב בד"ש אין, לא מבעיא מה"ט ששמר כדרך השומרים, אלא ג"כ שלא מצינו חיוב גמור להתפלל על השבת אבידה של חברו וכל כיו"ב.

שליח בשכר שלא אמר תפילת הדרך ומת בפגול

ובזה נראה לפשוט עוד ספק, אודות השולח את חברו לשליחות ומת או ניזוק בדרך, אלא שהשליח לא התפלל תפילת הדרך, ע"י ספר משפטי התורה (סי' י"ט), אם ככ"ז יש תביעה על המשלח, דהנה ידוע מ"ש המג"א (א"ח סי' מ"ג) בשם הבאר שבע (פסק ס"ג דף ד"ה על ידן), משו"ת מהר"י וויל (סי' ק"ט), שמי ששלחו מת בדרך, צריך המשלח לעשות תשובה, כמ"ש בסנהדרין (ס), אמר לו הקב"ה לדוד עד מתי יהא עון זה טמון בידך, על ידך נהרג דואג ואחיתופל, על ידך נהרגו שאול ושלשת בניו, רצונך יכלה זרעך או תימסר ביד אויב. וכי שטוב שיקבל על עצמו ייסורין כגון תעניות 40 יום, ואם למת יש בנים קטנים, יתן להם כפי נדבת ידו וינצל מצרה וצוקה, ובשו"ת צמח צדק הקדמון (סי' י) הגם שכתב לפלפל בדבריהם, למעשה העלה שאחרי שהמהרי"ו ומהרש"ל (סי' י"ז) ומהר"ם לובלין (סי' ד"ט), והבאר שבע, כתבו שצריך כפרה קצת, אין אני כדאי לחלוק עליהם, ויעשה כפרה כנ"ל. ולאור האמור נראה דאע"פ שהשליח לא אמר תפילת הדרך, מ"מ לא חשיב שינה מעיקר שליחותו, ועדיין על המשלח לעשות תשובה, מה גם שתפילת הדרך היא רק בגדר מניעת הנזק, וממילא החיוב על המשלח במקומו עומד.

למה לא מברכים על מצות משלוח מנות?

21 תירוצים בספר "כרם יוסף" עמ"ס "מגילה"!!

אוצר ייחודי ומקיף של קושיות ותירוצים רבים על כל המסכת שורה אחר שורה, דף אחר דף! | 1000 עמודים | בתוספת מסכת מגילה | מחיר מיוחד! | 02-5373570 או 054-84-60007/8 נקודות מכירה בכל רחבי הארץ.

מתוך הסכמות מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון" עברתי על חלק מהספר ומאד נהניתי ומיוחד הוא במינוי שהוא מקיף כל המסכת כולה, ולא הניח דבר קטן או גדול שלא עסק בו, וערך בשפה ברורה ובהירה המביאה אורה של המסכת לכל מעיין, ומדאי יהיה לתועלת מרובה ויעלה על שולחן מלכי רבנו ויתקבל בכתי המדרשות וכישיבות הקדושות.

סדרת "אשכול יוסף"

ספר חובה בכל בית של תורה בישראל!

4 כרכים רבי מכר: אשכול יוסף עה"ת | אשכול יוסף מועדים |

אשכול יוסף הגדש"פ | אשכול יוסף ל"ג בעומר וענייני רשב"י (המורה)

מחיר מיוחד לרגל השקת הספר החדש "אשכול יוסף" – מועדים

להשיג בזולות הספרים המובחרות

יפה זוף צומת בר איילן | יסודי ראובן לדר |

זודע!

מעתה כל ספרי המכון בהפצת ספרי

הרכס רב אליהו בוכניק

הספריה הספרדית | הפצת ספרי קודש רוז דוד | ולדימן בלמ"ד בעל"א |

זולת מוריה באשכולן | אוצר הספרים בציצית | זולת: בייגל איילן |

מאזנים ושלל ועוד...

לכירורים והזמנות בכל רחבי הארץ: 054-8460007/8

ספרא יודע?

בכל הלמוד בספר יודע!

מתיקות ועריבות היקף והדשנות

היאך יתכן שרבה שזוז את ר' זירא בסעודת הפורים?

בגמ' במגילה (ז): מסופר שרבה ורבי זירא סעדו את סעודת הפורים יחד ונתבשמנו... קם רבה ושחט את רבי זירא... למחרת התפלל רבה וביקש רחמים על ר' זירא והקימו לתחייה! הדבר אומר דרשני...! כי דבר תמוה, שרבה הקדוש... ישחוט את רבי זירא... אף שנעשה הדבר מתוך שכרות... הלא קדוש עליון היה... והשכרות רק מסירה כיסוי האמת???

א, בספר שלמי מועד (פרק ס"ב), מביא ממרן הגרש"ז אוערבאך זצ"ל ראש ישיבת "קול תורה", שתיירן שמתוך שכרותו של רבה בייש קצת את ר' זירא תוך כדי פלפול בדברי תורה, שהרי הלכות פנים חשוב כרצוהו, כמ"ש (ב"מ נח): שכל המלביין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים, ורבותינו בסוטה (י): דרשו, נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילביין פני חברו ברבים. ומה שאמרו למחר בעי רחמי ואחיה, הכוונה שפייסו.

ב, הגאון המפורסם הגר"מ מוזו שליט"א ראש ישיבת "כסא רחמים", הביא שראה בזה פעם פירוש יפה, והוא שרבה ור' זירא עשו סעודה בלילה, והלכו לישון מבוסמים, וקם רבה באמצע הלילה כשהוא עדיין מבוסם, וראה אחד שוכב על מטתו בביתו, והיה סבור שודאי הוא גנב הבא במחתרת, שדינו במיתה כמבואר בסנהדרין (עב), לכן תקע בו הרב והרגו, ולמחרת בבוקר שנודע לו שהרג את ר' זירא בטעות, חזר והקימו לתחייה.

ג, ידי"ג הגאון המובהק רבי יוסף ברכה שליט"א מחו"ר בהמ"ד לדיינות "ברכת אברהם", תירץ בזה תירוץ נפלא, ע"פ מ"ש בגמ' גיטין (נז): אמר רבא כל מיילי ליחוי איניש בנפשיה, לבד משחיטה ודבר אחר, ואמרו ע"ז קרא "עליך הורגנו כל היום" אלו ת"ח שמראים הלכות שחיטה בגופם, וע"ש פרש"י שמא יתחבנו בגרונו, והיינו דרבא שהיה תלמידו של רבה ידע בודאי מה ששחט את ר"ז, היינו מתוך כדי שהיה מבושם שרצה להראות לר"ז אופן מסויים בהל' שחיטה שדנו עליו, אך גופו לא היה בשליטתו והסכין הגיע לתוך הסימנים, וע"ז חשש רבה כיון דהו"י דמרוב חביבות הלימוד מראים בעצמם אף תוך כדי שכרות, ע"כ אין לעשות אף ביום רגיל כן.

מתוך הספר החדש "אשכול יוסף" – מועדים, וראה שם עוד תירוצים רבים ונפלאים!!!

ואתנה תעשה את-בגדי ישראל ויקחו אליה שמן זית וך פתית למאור להלילת גר תמיד מדוע התייחד שמן דוקא לסגולת הזיכרון?

הנה בגמרא מסכת הוריות (י:) איתא ברייתא שהרגיל בשמן זית משיב לו את הלימוד שנשתכח ממנו, ומביאה הגמרא מזה סיוע לרבי יוחנן דאמר, כשם שהזית משכח לימוד של 70 שנה, כך שמן זית משיב לימוד של 70 שנה. ומבואר שהשמן זית סגולתו להועיל לזיכרון.

ועפ"ז תירץ המהרש"א (ס) הטעם שבכל שבעת מינים מזכירה התורה את הפירות עצמן, חיטה ושעורה גפן תאנה ורימון, חוץ מזית דנקט רק את הדבר היוצא ממנו דכתיב "זית שמן", והיינו משום שהזית עצמו אין בו שבה ארץ ישראל אלא אדרבה משכח הלימוד, אבל שמן היוצא ממנו הוא משיב את הלימוד, ולכן התורה הזכירה בפסוק בשבח של ארץ ישראל.

וכיוצא בזה איתא במסכת מנחות (פ:) "וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה" (שמואל ב' ז' 7) מאי שנא תקועה, אמר רבי יוחנן מותך שרגילין בשמן זית, חכמה מצויה בהן. ובמסכת ברכות (י:) אמרו, הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה, שנא' (שמו"ז י"ד) "ויקחו אליך שמן זית זך".

וכתב הגאון רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל בספרו אוצר המלך (פ"ד מהלכות מ"ח הלכה כ"ג הנילו נס' וזכ עשה עמי קט"ו), שבוה ניהא הטעם שמצינו בכמה מקומות שבני ארץ ישראל היו בקיאים יותר בכל הש"ס מאשר בני בבל שהיו חריפים ומפולפלים, והיינו כי בארץ ישראל היה מצוי להם שמן זית לרוב לכן היו בקיאים וזכרנים יותר, משא"כ בני בבל לא היה מצוי להם שמן זית זך, כמבואר במסכת שבת (טו), וכן מוכח במסכת נדרים (ג). שהנודר מהשמן בארץ ישראל מותר בשמן שומשוין ואסור בשמן זית, ובבבל מותר בשמן זית ואסור בשמן שומשוין, לפי שכל מקום כוונת הנודר למה שרגילים להסתפק ממנו. ולפי שהיה מצוי לבני בבל תמרים מתוקים כמבואר בפסחים (פג), היו מפולפלים בתורה, כיון שהתמרים מועילים לחכמה דמיני פירא מאירין את העינים (פסחים יז:).

והנה צריך להבין מהו סגולת וסוד השמן זית שהרגיל בו וזכה לזכירת התורה, ובמה נתייחד ונשתנה השמן זית יותר משאר דברים?

עוד צ"ב היאך יתכן שהזית והשמן שהם דבר א', שהשמן יוצא מהזית, ובכל זאת הזית קשה לשכחה והשמן מועיל לזיכרון? ונראה לבאר ע"פ מה שמצינו בחז"ל שהמנוחה בבהמ"ק היוותה והיתה כנגד חכמת התורה, ואדרבה ממנה בא השפע של התורה לעולם, וכמבואר בגמרא מסכת ב"ב (ס:) "הרוצה שיחכים ידרים, הרוצה שיעשיר יצפין, וסימנך שולחן בצפון מנורה בדרום", וכתב הבית הלוי (שמו"ט ט) שכונת הגמרא שהמנוחה רומזת לחכמה, חכמת אדם תאיר פניו (קבלה ט) ועל כן המנוחה עמדה במקדש בימין, כי "לב חכם לימינו" (קבלה י) דהחכמה נקרא ימין. וכן הדברים מבוארים בניצ"ב מואלוז'ין בהעמק דבר (שמו"ז י"ג) שאור התורה בא בשפע על ידי שני כלי קודש, הארון והמנוחה, הארון בא לעידוד הדברות שבכתב, וגם לציווי בקבלה בעל פה, אך עדיין אין בו כח הפלפול והחידוש שיהא אדם יכול לחדש מעצמו דבר הלכה שאינו מקובל. ולזה הכח ניתן המנוחה אשר נכלל בו שבע חכמות וכל כוחות הנדרש לפלפולה של תורה, וזהו כוונת כפתורים ופרחים, ולכן איתא במדרש (צ"ג פק"ג ט"ו) רבי טרפון בשעה שהיה שומע דבר מתוקן היה אומר כפתור ופרח, ושיח רבן של ישראל ללמדנו בא, שמה שתלמיד ותיק מחדש דבר טוב הוא על ידי כח שנרמז בכפתור ופרח של המנוחה. והוסף הנצי"ב שעל כן בבית שני שרבו ישיבות והעמידו תלמידים הרבה להוויית דאבי ורבא שהוא התלמוד, נתחזק כח המנוחה על ידי נס הנוכה.

וכן ביאר התורת חיים (צ"ג ט:) שהחכמה באה מדרום וגם התורה שם היא כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה מימינו יתברך היושב במערב. וכיו"ב כתבו בסה"ק שבדוקא נעשה נס הנוכה בשמן המנוחה, שהוא מורה כח זכירת התורה, היפך כוונת היוונים להשכיח את התורה מעם ישראל.

וע"כ כוונת הגמ' בהוריות שהרגיל בשמן זית, כלומר שמקדש עצמו בשקידת התורה ועבודת ה' עד שנעשה ככלי שרת לכבוד השי"ת, במה שמשקה עצמו שמן זית זך לקיום גופו לעבודת ה', ועובד ומשרת את ה' בתורתו ויראתו, הרי הוא כדוגמת המנוחה שהיתה האש מאירה על ידה מכח השמן זית זך, והיא היתה מקור השראת והשפעת חכמת התורה לישראל, וממילא זוכר לימודו ככח המנוחה שהיתה מאירה לכל ישראל תורה בתכלית הבהירות והזיקוק, וגם מה שכבר למד ושכח חוזר לזכור. וכמו שכתב האוה"ק (נמצא פק"ג כ"ו) שפה של לומדי תורה הוא ככלי שרת אשר ישרתו בס' בקודש, כי אין קדושה כקדושת התורה, ולזה אין ראוי לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים אסורים, נמצא שבשעה שהאדם מקדש עצמו בתורה הרי הוא קדוש כקדושת המנוחה ומאיר ומשפיע לישראל בתורתו ויראתו.

ועי' מ"ש המהר"ל בספרו נצח ישראל (פק"ג ט"ו) שהתורה מאורסת לישראל דוקא, שע"י תורה שבע"פ שהיא בפה האדם, ואינה כתובה על הקלף, יש לתורה חיבור לישראל, והבית הלוי (מ"ח י"ב) כתב שע"י שניתנה תורה שבע"פ לישראל נתעלו ונעשו בבחינת כלי שמונתת בו התורה, כארון הקודש שמונה בו ה"ס, וכשניתנה תורה שבע"פ לישראל, נעשו ישראל בחינת קלף תורה שבע"פ כמ"ש "כותבם על לוח ליבך".

ומובן היטב סוד השמן זית זך שהוא מועיל לזיכרון, וגם נחא הטעם שהשמן מועיל לזכירה הגם שהזיתים עצמם מסוכנים לשכחה, מאחר והדלקת המנוחה היתה דוקא על ידי שמן זית זך.

שיעורים ודרשות לחודש אדר

- זו"ג והקפ"א את מספר השיעור:
- 274 מש"כנס אדר מרבים בשמונה תשפ"ג
- 214 מש"כנס אדר מרבים בשמונה תשפ"ב
- 149 מש"כנס אדר מרבים בשמונה תשפ"א
- 280 מדוע אוזעוריש סירב לקבל את הכסף
- 221 זוידועיים נפלאים לפורים
- 220 הלכות פורים
- 150 פורים ומגילת אסתר
- 151 מגילת אסתר פרק ג'
- 281 שיעור בעת משתה היין פורים תשפ"ג מבית הכנסת "מוסיון"

"עץ חיים למוזיקים בה ותומכיה מאושר"

י"ל לזכות ידידנו האזנים היקרים והנעימים אוהבי התורה פטרוני העלון "אשכול יוסף" מר **ג'דעון זיסים** הי"ו ומר **אהרן זיסים** הי"ו אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, בבריאות איתנה ונהורא מעליא שובע עימויות וכט"ס. בכלל הברכות יבורך ידידנו היקר שלומי זיסים הי"ו מוקדש ומנצח לע"ז אוריהם זקרים: סאלם אליה בן מסערה ז"ל, זוריה בת זוריה ע"ה לע"ז זיסים בן זוריה ז"ל, ולע"ז זיסים מועלים בן סלימה ז"ל ולע"ז מיכאל בן חיה ז"ל, ת. נ. ז. ב. ה.

"קול התור לשמע בארצנו"

להאזנה לשיעורי הרב יוסף ז"ל סימן טוב שליט"א מוזה"ס "כרם יוסף" ו"אשכול יוסף" ע"ה"ת
073-371-8053
להאזנה לשיעור השבועי זו"ג והמתן לשיעור האזרון
לצינתוק והאזנה בשידור ז"ל: זו"ג והקפ"א # ניתן להוריד מ"קול הלשון"